

Jaargang 50 n° 2

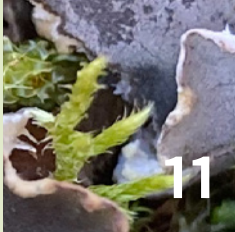
2026-2

Groeningen

voor natuur in en om de stad

Inhoudsopgave

Gouden jubileum <i>Groeningen</i>	3
Van de redactie: Papier of geen papier. Dat is de vraag.	3
Van het bestuur: Vernieuwing	4
Column van Charlotte: Ontmoeting met een goudhaan	5
Kind en natuur: Speuren naar kleuren	6
De andere kant van de jacht	8
Intussen in de Hortus Botanicus Haren...	10
Het bijzondere leven van... korstmossen	11
De Onneresch van Land van Ons	12
Natuurquiz: 7 wonderlijk mooie rupsen	14
100 jaar Stadspark	16
Uit de werkgroepen	18
Vrijwilligers in het zonnetje: Gert-Jan van Veen	20
Interview Monique Winters	21
Noorderplantsoen steeds minder in trek bij eenden	22
Fascinerende privécollectie als opmaat naar een nieuw gemeentelijk natuurmuseum?	24
Boekbespreking: 'Het dierenrijk komt uit de kast'	25
Kunst van de natuur	26
Agenda	27
Adressen en informatie	28

Noorderplantsoen, tweede zondag van de maand

Foto omslag:

Wezel (bruggetje over het Eelderdiepje, de Onlanden)

Foto: Frans Kromme

Agenda

Zie bladzijde 27.

Kijk voor de meest actuele situatie over excursies, cursussen, lezingen en overige activiteiten van IVN Groningen Haren op www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren

Afdelingsblad *Groeningen* op papier of digitaal?

Zie het artikel hiernaast, en laat het weten als je wilt omschakelen van papier naar digitaal of andersom. Stuur dan een mailtje naar ledenadministratie@ivngroningenharen.nl.

Papier of geen papier. Dat is de vraag.

We hebben er geen gevalideerd onderzoek naar gedaan, maar na wat rondvragen denken we toch zeker te weten dat een papieren *Groeningen* beter gelezen wordt dan een digitale, en ook vaker aan anderen wordt getoond. Als redactie willen we natuurlijk dat onze verhalen gelezen worden en dus juichen we het toe als iemand voor die papieren versie kiest.

Maar... daar staat tegenover dat het drukken en vooral de postbezorging een aanslag zijn op de IVN-kas en dat het papiergebruik milieubelastend is. Over het geld later. Maar die onduurzaamheid, daar is wel wat op af te dingen. Begin dit jaar brachten veel media het bericht dat papieren reclame veel duurzamer is dan digitale. Allemaal verwezen ze naar een onderzoek van het Duitse Öko-Instituut waar dat uit zou blijken. En dat instituut is een non-profit organisatie die is voortgekomen uit de anti-kernenergiebeweging en dus geen vazal van de papierindustrie. Op de site van het instituut is het verhaal minder stellig, maar inderdaad geeft hun studie alle reden om grote vraagtekens te zetten bij het idee dat papier slechter is voor de planeet. Online brochures en advertenties bleken in het onderzoek door het energieverbruik van schermen, netwerken en servers voor een CO₂-uitstoot te zorgen die veel groter is dan de uitstoot die veroorzaakt wordt door de papierproductie en het drukken. Het instituut waarschuwt wel dat hieruit geen algemene conclusies getrokken kunnen worden en stelt: 'Het gaat erom hoe en onder welke omstandigheden het wordt geproduceerd en gebruikt.' Maar toch: online is niet automatisch minder milieubelastend.

Dan de kosten. Inderdaad is *Groeningen* een forse kostenpost voor IVN Groningen Haren. Maar daar gaan we wat aan doen. Het bestuur kijkt of we kunnen overstappen naar een drukkerij die heel wat goedkoper is. En ... binnen het bestuur wordt ook gedacht aan een andere manier van bezorgen: door vrijwilligers onder de leden. Of dat er ook echt van komt, hoor je later en dan kun je je natuurlijk ook melden als bezorger. Voor nu: als je dit fraaie blad digitaal ontvangt, bedenk dan eens hoe mooi een papieren *Groeningen* staat op je leestafel en hoezeer de schitterende foto's van Frans Kromme een echte afdruk verdienen.

Peter Verschuren

Gouden jubileum *Groeningen*

Jaargang 50, nummer 2 staat voorop deze *Groeningen*. Dat is dus een halve eeuw nieuws over natuureducatie in Groningen. Reden om eens terug te kijken naar het begin. De

eerste uitgave heette simpelweg 'Mededelingenblad nummer 1' en bestond uit niet meer dan twee vellen papier die door een stencilmachine gehaald zijn en vervolgens gevouwen en geniet. Geen illustraties, maar al wel helemaal IVN met de uitnodiging voor een 'determineeravond' en de aankondiging van een 'kursus vogelzang'.

Aan het 50-jarig bestaan van de afdeling zal de komende tijd meer aandacht besteed worden. En in *Groeningen* komen we daar zeker op terug.

Vernieuwing

De natuur weet als geen ander hoe je opnieuw kunt beginnen. Waar de winter de wereld even stil lijkt te zetten, laat de lente zien dat vernieuwing overal om ons heen plaatsvindt. Knoppen springen open, vogels vullen de ochtenden weer met geluid en ineens lijkt alles weer in beweging te komen.

Het leek alsof de natuur dit jaar wat meer tijd nodig had om op gang te komen en ook de zon liet zich tot halverwege mei maar mondjesmaat zien, maar inmiddels mogen we weer volop genieten van al het nieuwe leven en al het moois dat de natuur ons deze zomer te bieden heeft.

Ook binnen het IVN Groningen Haren stond het afgelopen half jaar in het teken van vernieuwing. Allereerst hebben we onze Instagram-pagina vernieuwd. Waar het eerst mooie natuurfoto's waren, delen wij nu overzichten en foto's van de activiteiten die we te bieden hebben.

Verder hebben wij afscheid moeten nemen van het IVN-kantoor aan de Helper Westsingel en is er een nieuwe bestemming gevonden aan de Atoomweg.

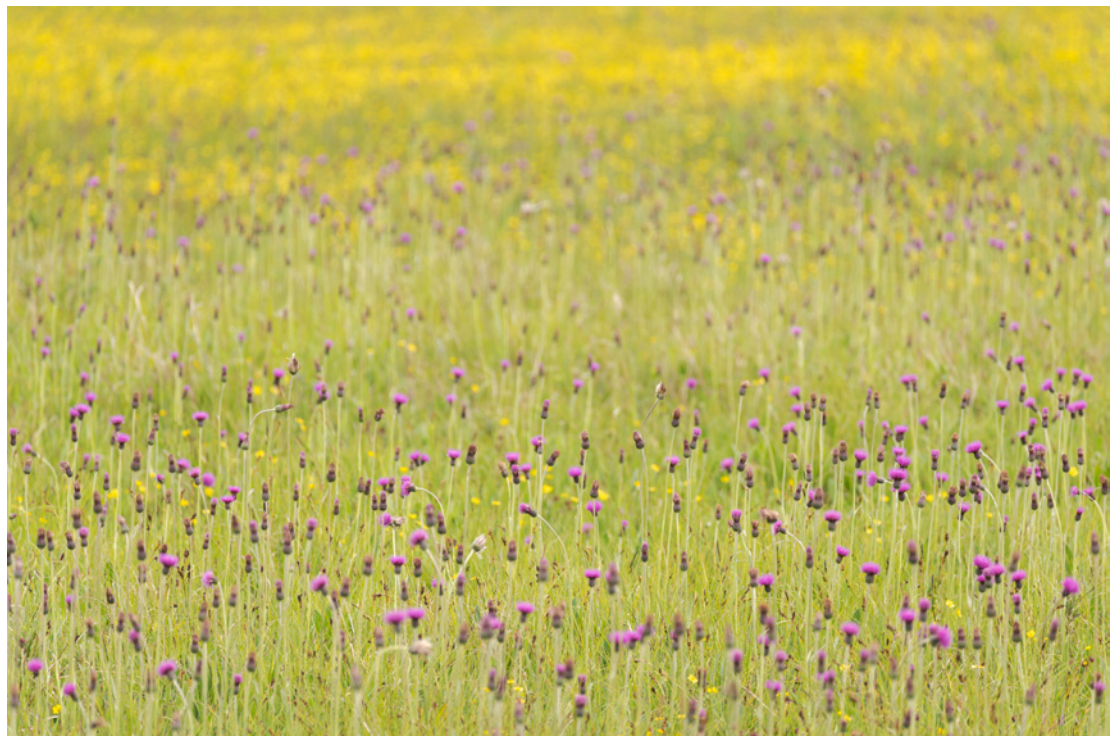
En als laatste hebben wij een item geïntroduceerd, namelijk de overhandiging van een 1-jarig cadeau-lidmaatschap voor een persoon of organisatie die een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan natuur-educatie en natuurbehoud. Het eerste cadeaulid-

maatschap hebben we mogen overhandigen aan bioloog Klaas Nanninga, voor zijn verdiensten als initiatiefnemer van het Rijk Natuurmuseum. Tijdens de overhandiging was ook OOG-tv aanwezig die een mooie reportage hebben gemaakt. Verderop in het blad is hier meer over te lezen.

Het is erg mooi om te zien dat mede door de sterke wortels van onze vrijwilligers de bodem vruchtbaar genoeg is om op te groeien. De bekende excursies, activiteiten en ontmoetingen brengen ons ieder seizoen opnieuw samen, terwijl er tegelijk ruimte blijft voor nieuwe ideeën en frisse initiatieven. Net als in de natuur ontstaat groei immers niet zonder wat al eerder tot bloei kwam.

Met groene groet,
Julia Hoorman

*Spaanse ruiter. Schiermonnikoog,
Mossenkapenglop.*

Ontmoeting met een goudhaan

Charlotte Heeren (tekst)

Ik hoor de zachte bonk bijna tegelijk met mijn collega, die roept: “Daar, een vogeltje!” Op de twintig centimeter smalle vensterbank op de tweede verdieping ligt hij versuft. Hij beweegt nauwelijks en trekt zijn rechterpootje vreemd op. Is het een jonge vogel? Hij oogt zo klein, zo kwetsbaar. Goudgroen, met een opvallende gouden streep op zijn voorhoofd. Ondanks de spanning denk ik maar één ding: wat is hij prachtig. Een goudhaan.

Zo'n klein gewond dier roept meteen de behoefte op om te helpen, te beschermen. Want wat als hij een verkeerde beweging maakt en van de vensterbank valt? Kan hij nog wel vliegen?

Op advies van de dierenambulance – die hem later zou ophalen – zetten we hem voorzichtig in een doosje. Ik weet niet wat ik verwachtte toen ik hem oppakte, maar de energie die door me heen schiet zodra hij in mijn hand ligt, overvalt me. Met fel gepiep probeert hij zich los te worstelen. Het is pure levenskracht: de ontembare wil van een wild dier, voor wie leven en overleven hetzelfde zijn.

De uren in de doos kruipen voorbij. Eerst is hij stil, later steeds onrustiger. Uiteindelijk vraagt de dierenambulance ons de doos buiten open te maken. “Als hij niet wegvliegt, gewoon weer vangen hoor,” zeggen ze luchtig, ogenschijnlijk totaal niet onder de indruk van de situatie.

Maar zodra de doos open gaat, stijgt de kleinste vogel van Nederland zonder aarzelen op de lucht in. Verbijsterd blijf ik achter. Hoe zou ik eraan toe zijn geweest als ik met dezelfde snelheid als deze vogel tegen een raam was gevlogen?

Als natuurliefhebbers en -beschermers zijn we ons voortdurend bewust van de kwetsbaarheid van de natuur in Nederland – stikstof, klimaatverandering, oprukkende bebouwing. Daardoor vergeet je soms bijna hoe veerkrachtig natuur óók is. Hoeveel kracht, instinct en aanpassingsvermogen er in één enkel organisme schuilen.

Misschien zijn dat wel vaardigheden die ook in ons sluimeren, maar die we in ons comfortabele leven grotendeels zijn kwijtgeraakt.

Deze ontmoeting met de kleinste vogel van Nederland herinnerde me daar weer even aan.

Speuren naar kleuren

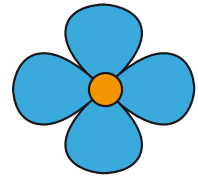
Ingeborg Ross (tekst)

Als je om je heen kijkt, zie je hoeveel verschillende kleuren er in de natuur te vinden zijn. Eigenlijk gewoon álle kleuren van de regenboog.

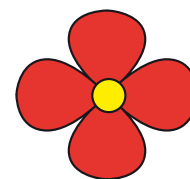
En als je goed kijkt, dan zie je ook dat geen elk stukje natuur dezelfde kleur heeft. Een takje is niet overal bruin, en het bruin is ook niet overal hetzelfde. Een grasspriet heeft aan de onderkant een andere kleur dan aan de bovenkant. Op één bloem kan je soms wel vijf verschillende kleuren vinden.

Om dit allemaal te ontdekken kan je verschillende spelletjes doen:

- 1 Maak met stoepkrijt een cirkel op de grond met vakken met verschillende kleuren. Ga dan in de buurt op zoek naar dingen uit de natuur die deze kleuren hebben. Als het los op de grond ligt, neem je het mee en leg je het op het vak met dezelfde kleur. Een voorbeeld:

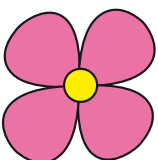

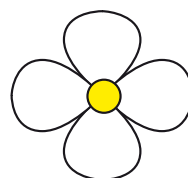
Bron: www.wikiwijs.nl

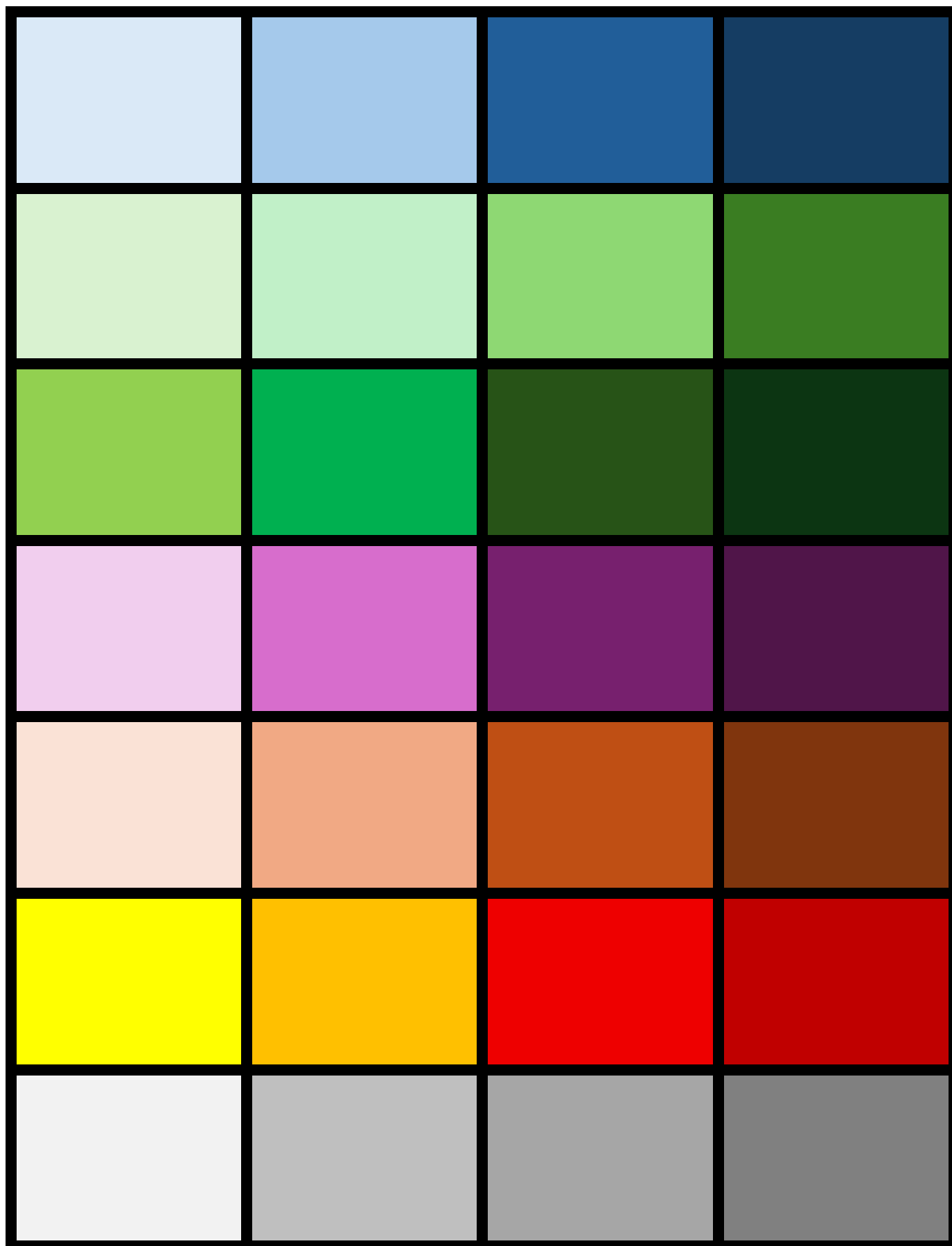
- 2 Kopieer of print de rechterbladzijde. Knip de kaartjes uit. Waar in de natuur vind je precies dezelfde kleur? Leg daar het juiste kaartje bij.

Succes en veel plezier!

Deze kleuren kun je in de natuur vinden!
Kijk maar eens goed om je heen.

De andere kant van de jacht

Jeanette Kappelhof (tekst)

In Groeningen 26-1 lieten we ons licht schijnen op de jacht als een vorm van natuurbeheer. Paulien Niewold-Homan, regiomanager van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging gaf er haar visie op. In deze editie laten we graag een tegengeluid horen, de duidelijke mening van Harm Niesen, woordvoerder en mede-oprichter van de Faunabescherming.

Harm Niesen stelt dat als je van de wetenschap uitgaat, er geen beheer op wild nodig is. En dat de mens de oorzaak is van alle problemen. 'De mens is subjectief, gaat uit van eigenbelang en wil geld. En er is een stevige jagerslobby actief op vele fronten. Zo zitten er jagers in de ledenraden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Om te mogen jagen in natuurgebieden moeten jagers veel betalen. Dit levert natuurorganisaties, die in principe tegen de jacht zijn, een belangrijk deel van hun inkomsten op. Onder het mom van 'beheer' worden zo veel dieren gedood.

De jacht vergelijken met snoeien van bijvoorbeeld appelbomen voor een betere opbrengst gaat niet op. Je kunt beter zeggen dat jagen te vergelijken is met het volledig uit de grond rukken van de appelboom. Het positieve effect van de bejaging is nooit wetenschappelijk bewezen; een onderzoek hiernaar bij Natuurmonumenten is bijvoorbeeld nooit inzichtelijk gemaakt. Ook is de Flora-Faunawet, waarvoor de Faunabescherming heeft gestreden, ingetrokken onder invloed van VVD en CDA waarin veel leden zitten die jagen. Kortom, de jacht levert zoveel geld op en is blijkbaar een zo geliefde bezigheid bij velen, dat er allerlei drogredenen voor worden bedacht en dat de wilde dieren en hun beschermers steeds aan het kortste eind trekken.'

Niesen vertelt dat er vanuit de Europese wetgeving doelen zijn opgesteld met betrekking tot beheer door jacht. En deze doelen móeten worden behaald. Als daar geen sprake van is, mag jagen niet als vorm van beheer gebruikt blijven en zou het dus verboden moeten worden. Dit is een belangrijk gegeven in de juridische strijd die Faunabescherming voert. Een moeilijke strijd dwars door alle belangen heen van de verschillende machtige organisaties die meer of minder bij de jacht zijn betrokken.

'Slechte informatie'

Veel besluiten die over de fauna worden genomen zijn wetenschappelijk niet of nauwelijks onderbouwd, vertelt Niesen. 'Vaak zijn ze, naast op economische belangen, gebaseerd op emotie, onderbuikgevoelens, slechte informatie, vooroordelen of achterhaalde kennis. Ganzen blijken bijvoorbeeld niet slecht te zijn voor de boerenakkers. Ze zorgen door het grazen en hun uitwerpselen zelfs voor een betere oogst. Maar de boer wil gewoon geen beesten op zijn land en graag het geld opstrijken dat de jager moet betalen om op zijn akker te schieten.'

In een interview in *Argus* (2022-2) zegt Niesen hierover: 'Argumenten houden geen stand tegen domheid en kwade opzet. De jagers redeneren zoals de bestrijders van muskusratten. Hebben ze meer ratten gevangen dan gaat het steeds beter, de situatie is onder controle; hebben ze minder gevangen, dan gaat het ook de goede kant op, de maatregelen zijn kennelijk effectief. Ze doen het dus nooit verkeerd.'

Ik vraag of hij niet moedeloos wordt. Toen ze 50 jaar geleden de Stichting Kritisch Faunabeheer oprichtten, dachten hij en zijn compagnons maximaal 10 jaar nodig te hebben om het tij te doen keren. Al die jaren strijden zonder een duidelijke verbetering te zien lijkt mij behoorlijk frustrerend. Maar Niesen houdt hoop. Het geloof in de wetenschap, de wet en de mens is er nog steeds.

Is het ideaal van de Faunabescherming haalbaar?

Ik denk dat een groot percentage van de mensen de uitgangspunten van de Faunabescherming zal onderschrijven. Toch duiken er vragen op. Wat vinden wij ervan dat door geen of weinig beheer de diversiteit in een gebied minder wordt? Dat bijvoorbeeld de vos, als we met veel moeite de weidevogels enigszins terug hebben kunnen brengen, de eieren en kuikens meteen weer opeet?

Harm zegt hierover dat biodiversiteit geen maat is voor de natuur maar voor de mens. 'De mens wil creëren, de baas zijn in een gebied. Maar je krijgt de diersoorten die bij een landschap passen. Ook het aantal predatoren zal uiteindelijk stabiliseren en gaan passen bij het aantal prooien.'

Mij bekruipt het gevoel dat Faunabescherming een prachtig ideaal nastreeft maar dat het voor de mens moeilijk is in te leveren op haar 'verworvenheden'. Daarnaast gaat Faunabescherming met een behoorlijk gestrekt been de strijd in. De dialoog met andere organisaties is ver te zoeken. Bijna alles wordt via de rechter uitgevochten. Begrijpelijk, als je na 50 jaar geen verbetering ziet na al veel te hebben geprobeerd. Maar zeker ook een gemiste kans. Helpt het als je jagers misdadigers noemt (zoals Harm regelmatig deed in ons gesprek) en geen grijs ziet tussen zwart en wit, terwijl we hoe dan ook samen tot een oplossing moeten komen? Voor een beter leven voor de wilde dieren en daarmee ook voor onszelf.

In het kader van natuurbeleving en educatie wil IVN verschillende invalshoeken laten zien. Dit artikel belicht een persoonlijk standpunt over de jacht. De mening van de auteur en de geïnterviewde is niet per se die van IVN Groningen Haren of het bestuur.

Harm Niesen (foto Menno Herstel)

Wat doet de Faunabescherming?

Al 50 jaar behartigt de Faunabescherming (voorheen Stichting Kritisch Faunabeheer geheten) de belangen van in het wild levende dieren.

De Faunabescherming probeert met manifestaties, publiciteit en demonstraties haar boodschap onder de aandacht te brengen van het publiek. Maar in de praktijk blijkt een groot deel van haar bezigheden te zijn: het juridisch aanvechten van besluiten die door de overheid op het gebied van faunabeheer worden genomen. Al deze activiteiten kosten geld. Faunabescherming is een vrijwilligersorganisatie en krijgt geen subsidies. Ze is afhankelijk van donaties en legaten.

Er wordt uitgegaan van 5 kernpunten:

- Het afschaffen van de plezierjacht, de wildlijst (waarin staat dat er in de jachtijd op houtduiven, hazen, konijnen, fazanten en wilde eenden mag worden geschoten) en de sportvisserij.
- Het met rust laten van dieren. Wilde dieren hebben recht op een leven zonder bedreiging of verstering van de mens.
- Het faunabeheer moet gebaseerd zijn op onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. Ecologisch gezien is dan het doden van dieren ('beheer') niet noodzakelijk.
- De minst ingrijpende maatregelen krijgen altijd voorrang op bejaging.
- Het beschermen van het natuurlijke leefgebied van dieren.

Intussen in de Hortus Botanicus Haren...

Ingeborg Ross (tekst), Essiena van Lelyveld (foto's)

De Hortus Haren bloeit! Elk onderdeel maakt een enorme ontwikkeling door. Hier het laatste nieuws, ook over de groei van natuureducatie aldaar.

Het is een aantal jaren spannend geweest: mocht de Hortus wel blijven bestaan? In 2023 vond een grote omslag plaats: de gemeente Groningen werd eigenaar van dit gebied (inclusief de naastgelegen Biotoop). Er is intensief gelobbyd en inmiddels heeft de Hortus de hele gemeenteraad achter zich staan: het voortbestaan is niet meer in gevaar. Sterker nog: er wordt weer geïnvesteerd in de nodige verbeteringen. De entreehal is opgeknapt, een mooi welkom voor bezoekers. Maar ook de tuinen zelf staan er steeds verzorgder bij. En steeds meer mensen voelen zich zo verbonden met deze plek, dat zij er graag vrijwilligerswerk komen doen. Zo wordt er nu hard aan de weg getimmerd om de Hortus nog beter in de belangstelling te krijgen. En dat is te merken: het bezoekersaantal loopt gestaag op.

De Keltische Tuin is nu nog een zorg: er wordt flink vergaard en gespaard om ook dit deel van de Hortus weer in prachtige oude staat terug te krijgen. De vrijwilligers staan te trappelen om daar aan het werk te kunnen gaan.

Hortus Haren kan nu ook weer veel meer aan natuureducatie doen. Voor kindergroepen van de Buitenschoolse Opvang liggen er inmiddels leuke doe-programma's klaar. Voor basisscholen zijn er lessen met verschillende thema's ontwikkeld. Middelbare scholen krijgen inspiratie en gelegenheid om zelf lessen te geven in de Hortus. En er komen steeds vaker studenten van HBO en universiteit om er speciale opdrachten uit te voeren. De volwassenen worden natuurlijk niet vergeten: voor hen worden er rondleidingen, workshops en lezingen georganiseerd.

Gewoon zelf, met of zonder kinderen, spontaan de Hortus bezoeken kan uiteraard ook nog steeds. Er liggen altijd wel leuke speurkaarten klaar om mee te nemen naar de tuinen. De Hortus heet dus iedereen van harte welkom!

Wat is dat toch voor een bijzondere paddenstoel?

Charlotte Heeren (tekst en foto's)

Een enorm bruin vlechtwerk ligt pal in de zon. Niet bepaald de plek waar je een paddenstoel verwacht; de meeste houden immers meer van vochtige, beschutte plekken. Al snel ontdek ik dan ook dat het helemaal geen paddenstoel is, maar een korstmos.

Dat is trouwens al meteen een misleidende naam, want korstmossen zijn geen mossen. Het zijn samenwerkingen tussen een schimmel en een alg – of soms een cyanobacterie, vroeger blauwalg genoemd. Eigenlijk een soort levende sandwich: laagjes schimmel aan de buitenkant, met daartussen de alg die via fotosynthese energie produceert. De schimmel biedt op zijn beurt bescherming tegen uitdroging en extreme temperaturen. Zo ontstaat een organisme dat op plekken kan leven waar weinig andere soorten overleven.

Korstmossen bestaan bovendien in verrassend veel vormen en kleuren: felgeel, grijsgroen, oranje of bijna spierwit; korstvormig, bladvormig of zelfs struikachtig. Sommige groeien millimeters per jaar en kunnen tientallen jaren oud worden.

Een voorbeeld is het klein leermos (zie foto's), dat ik ontdekte in de tuin van mijn ouders. Door de vorm dacht ik eerst dat het een vreemde paddenstoel was. Het groeide op een open, droge en zonnige plek in een enorm vlechtwerk van zeker twee vierkante meter. De vindplaats was opvallend, want deze soort komt vooral voor op kalkrijke zandgronden. Na wat navraag bleek dat er ooit bouwmaterialen in de tuin hadden gelegen. Waarschijnlijk hebben kalkresten in de bodem ervoor gezorgd dat deze bijzondere soort zich juist daar kon uitbreiden. Alleen al door ergens te groeien vertellen korstmossen dus verrassend veel over hun omgeving.

En dat kunnen ze nog beter dan veel andere organismen. Korstmossen staan namelijk bekend als natuurlijke meetinstrumenten voor luchtkwaliteit. Sommige soorten verdwijnen snel wanneer de lucht vervuild raakt, terwijl andere juist profiteren van stikstofrijke lucht. Gele soorten zoals groot dooiermos doen het tegenwoordig opvallend goed in Nederland. Meer gevoelige witte, struik- en baardvormige soorten zijn daarentegen sterk achteruitgegaan. Het IJslands mos – ondanks de naam een korstmos – is inmiddels zeer zeldzaam geworden in Nederland. Sommige wetenschappers denken zelfs dat korstmosachtige samenwerkingen behoorden tot de eerste levensvormen die het land koloniseerden. Door de samenwerking tussen schimmel en alg konden ze overleven op kale rotsen, lang voordat bossen en bloeiende planten bestonden.

Alsof dat nog niet bijzonder genoeg is, zijn sommige korstmossen ook eetbaar. In Noordelijke gebieden werden soorten vroeger gebruikt als noodvoedsel, bijvoorbeeld verwerkt in soep of pap. Vaak moesten ze eerst langdurig weken om bittere stoffen te verwijderen. Gelukkig hoeven we daar tegenwoordig meestal niet meer op terug te vallen. Toch blijft het een bijzonder idee: dat zo'n ogenschijnlijk eenvoudige plek op een steen, boom of stukje zand eigenlijk een miniatuursamenwerking is tussen verschillende levensvormen. Een klein ecosysteem op zichzelf.

De Onneresch van Land van Ons

Gronings boerenland vol natuurlijk leven

Peter Verschuren (tekst), OOG-TV (foto)

Altijd al willen uitkijken over boerenland waar je zelf mede-eigenaar van bent en dat echt natuurvriendelijk bewerkt wordt? Word lid van Land van Ons en kom naar de Onneresch!

‘Land van Ons is een burgercoöperatie die op boerengrond de biodiversiteit en het landschap wil herstellen’, legt Dorothée Wortelboer uit die voor Onneresch de communicatie doet. ‘Met geld van onze leden kopen we stukken landbouwgrond aan en zoeken daar een boer bij die het land zo natuurlijk mogelijk gaat bewerken. Eerste speerpunt daarbij is steevast dat de grond weer gezond moet worden.’

Land van Ons kocht zijn eerste acht hectare in 2020. Sindsdien is het bezit gestaag gegroeid naar zo’n 400 hectare, verdeeld over 29 percelen die verspreid liggen over heel Nederland. En twee nieuwe aankopen komen er aan. Tenminste, als de leden ermee instemmen. Bij de coöperatie hebben die het immers voor het zeggen en dus wordt elke aankoop aan hen voorgelegd. De leden nemen de beslissingen en kopen vierkante meters grond en hebben verder geen verplichtingen. Wortelboer: ‘We willen de drempel om mee te doen laag houden zodat we zoveel mogelijk mensen kunnen bereiken.’ Land van Ons heeft ruim 31.000 leden en wil dat aantal binnen enkele jaren verdubbelen.

Quinoa, huttentut, veldbonen

Een vroege aankoop van de coöperatie is de Onneresch in de voormalige gemeente Haren, historisch akkerland dat ingeklemd ligt tussen de natuur van de Appelbergen aan de ene en die van het Zuidlaardermeergebied aan de andere kant. Het gebied van 26 hectare is in 2021 aangekocht en sindsdien verpacht aan de nabijgelegen maatschap Steenbergen die al een biologisch dynamisch melkveebedrijf runde en de esgronden goed kan gebruiken om meer circulair te worden. ‘We rijden er de stalmest op uit, we telen granen en we maaien gras dat we de koeien voeren’, licht Wouter Steenbergen toe bij een ledenbezoek aan de es. ‘We gebruiken uiteraard geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen en we wisselen de gewassen die we telen. Daarbij experimenteren we erop los: met en zonder succes.’ Gewassen die de afgelopen jaren de revue passeerden zijn onder andere

boekweit, huttentut, quinoa, veldbonen, triticale, wintergerst en grasklaver. Erg lucratief was de teelt nog niet: de herijking van het beheerplan van januari 2026 concludeert dat de opbrengsten van de meeste voedselgewassen niet of nauwelijks opwegen tegen de kosten. Steenbergen blijft er nuchter onder: ‘Het levert weinig op, maar er hoeft ook niets bij. En de grasklaver is voor ons heel waardevol als voer voor de koeien.’

Over de samenwerking tussen pachter en grondeigenaar zijn beiden tevreden. Wortelboer: ‘In het contract staan een aantal stevige regels waaraan de boer moet voldoen, maar hij weet wat wel en wat niet kan en heeft ruimte om beslissingen te nemen. Wij zouden dit jaar bijvoorbeeld graag boekweit zien staan, maar daarvan is de oogst eerder volledig mislukt. Dan accepteren we dat het dit jaar niet gezaaid wordt.’

Land en vrijwilligers met hart voor de natuur

Uitgangspunt van Land van Ons is dat al hun percelen een agrarische functie hebben. Het zijn geen natuurgebieden. Maar elke aankoop wordt wel zo ingericht dat de biodiversiteit goed samen gaat met de landbouw. Op de Onneresch is bijvoorbeeld vogelvriendelijk veldstruweel aangeplant op overhoekjes en een houtwal hersteld en zijn er bloeiende akkerranden aangelegd. Een keverbank en meer veldstruweel zitten in de planning. Een opvallende en succesvolle aanpassing is de verhoging van het waterpeil waardoor de gave pingoruïne op de es uitgroeide tot een forse waterplas die erg in trek is bij veel vogels. Met trots wordt gewezen op de Kieviten en scholeksters die er sinds enkele jaren hun jongen grootbrengen en op soorten als kemphaan, poelruiter, kleine plevier en tureluur die er regelmatig gezien worden. Een toekomstwens is er ook: ten zuiden van het gebied ligt een perceel landbouwgrond dat sinds enkele jaren eigendom is van de provincie Groningen. Die wil er vanaf en Land van Ons wil het heel graag aankopen.

Rond de Onneresch zijn veel vrijwilligers actief. Op de drukbezochte ledenmiddag van 9 mei presenteerden de verschillende groepen zich: de werkgroep Veldwerk die de natuurwaarden van het gebied versterkt, de werkgroep Markten die Land van Ons-producten op markten in de omgeving verkoopt, de werkgroep Monitoring die nauwlettend registreert hoe de biodiversiteit zich ontwikkelt en de werkgroep Promotie die zorgt dat de coöperatie nog bekender en populairder wordt. Er gebeurt heel veel, bleek uit de presentatie die uiteraard afgesloten werd met de oproep dat nieuwe vrijwilligers erg welkom zijn...

Land van Ons

Heel veel informatie over Land van Ons, inclusief een webshop met de producten en recepten hoe ze te verwerken, is te vinden op de website www.landvanons.nl.

De planten en dieren die waargenomen zijn op de Onneresch worden ingevoerd in waarneming.nl en zijn daar te vinden op www.waarneming.nl/locations/685771/

Kom zelf kijken: excursie op 15 augustus

Op zaterdag 15 augustus organiseert de IVN-werkgroep Natuur en Meer! van 10 tot 11.30 uur een excursie naar de Onneresch.

Een gids van Land van Ons leidt ons rond, geeft informatie en beantwoordt alle vragen. Deelname is gratis, opgeven kan met een mail naar:

natuurenmeer@ivngroningen.nl.

7 *wonderlijk r*
herkent u er mis

7 .

3.

5.

4.

mooie rupsen
schien een van?

Voor oplossing zie bladzijde 26.

100 jaar Stadspark

Ankie Schmidt (tekst en foto's)

Op 19 mei werd het jubileumjaar 100 jaar Stadspark officieel geopend. Wethouder Wijnja onthulde, in het bijzijn van een aantal genodigden, het gerestaureerde beeld van Aartsengel Michael met de draak, bij het Stadspark paviljoen. Daarmee werd het startschot gegeven voor de viering van het 100-jarig bestaan van het Stadspark.

Jubileumprogramma 100 jaar Stadspark

In dit jubileumjaar worden tal van evenementen en activiteiten georganiseerd. Het uitgebreide jubileumprogramma is te lezen op de entreeboog bij de ingang van het Stadspark aan de Paterswoldseweg en is te vinden op:

<https://www.visit groningen.nl/nl/100-jaar-stadspark> en <https://www.stadspark groningen.nl/agenda/>

Hieronder volgt een kleine greep uit de activiteiten.

Mini Natuurfestival

Omdat de start van het jubileumjaar midden in de Week van de Biodiversiteit viel, werd er op 23 mei meteen een Mini Natuurfestival gehouden voor kinderen van 3 tot 10 jaar. Door diverse organisaties zoals NDE Groningen (Natuur- en Duurzaamheids-Educatie Groningen), de Kinderboerderij, Jonge Onderzoekers, en ook IVN Natuurkids werden groene en creatieve buitenactiviteiten georganiseerd. Zo konden kinderen met het IVN op bomenexpeditie, onder andere de hoogte en leeftijd van een boom bepalen en proberen de sapstroom van een boom te horen met behulp van een stethoscoop.

Wandelroutes Stadspark NDE

NDE Groningen presenteerde drie nieuwe wandelroutes door het Stadspark die met een QR-code te volgen zijn. Deze routes gaan over natuur, geschiedenis en er is een speciale route voor kinderen.

Zie: <https://nde.groningen.nl/excursies-en-meer/educatieve-routes>

Expositie Ode aan het Stadspark

Sinds half februari hangt in de Theaterlounge van MartiniPlaza het werk van 25 kunstenaars die hun kijk geven op het 100-jarige Stadspark. De expositie van dit zeer uiteenlopende werk is tot 25 oktober 2026 te zien. Op zondag 7 juni is er om 15.00 uur een Meet & Greet met de kunstenaars.

Zie: <https://www.kunstpunt groningen.nl/agenda/ode-aan-het-stadspark/>

Boek 100 paddenstoelen

In juni 2026 verschijnt het boek '100 paddenstoelen' van Geertje Geertsma. Zij is één van de kunstenaars

die meedoen aan de expositie Ode aan het Stadspark. Geertje heeft vijf jaar lang paddenstoelen en slijmzwammer die zij in het Stadspark vond, met ongelofelijke precisie getekend. De tekeningen van 100 van deze paddenstoelen worden nu in boekvorm uitgegeven. Daarmee laat zij de wonderbaarlijke biodiversiteit van het Stadspark zien.

Zie: <https://geertjegeertsma.com/nl/boek-100-paddenstoelen/>

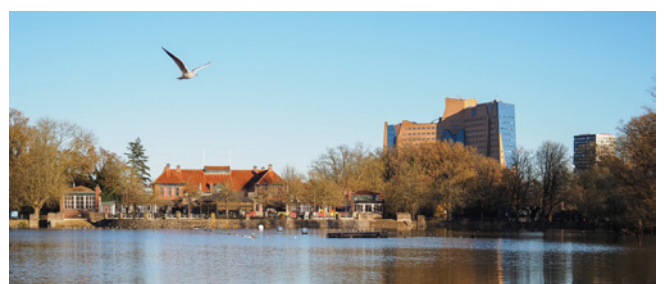
Parkdag

Op zaterdag 11 juli van 12.00 tot 23.00 uur wordt de voormalige Drafbaan omgetoverd in een grote huiskamer van Groningen waarin alle stadjsers, jong en oud, welkom zijn. Neem plaats aan de langste picknicktafel, en laat je verrassen door reuzenspelletten, mobiele optredens en andere activiteiten. Organisaties in en rond het Stadspark openen dan hun deuren. IVN-Natuurkids organiseert een knutselhoekje en mogelijk ook andere activiteiten.

Oproep

Wie komt meehelpen met het organiseren en bemenen van een IVN activiteit tijdens de Parkdag op 11 juli? Hoe meer mensen meedoen, hoe meer we elkaar kunnen afwisselen.

Graag opgeven bij natuurkids@ivn groningen haren.nl

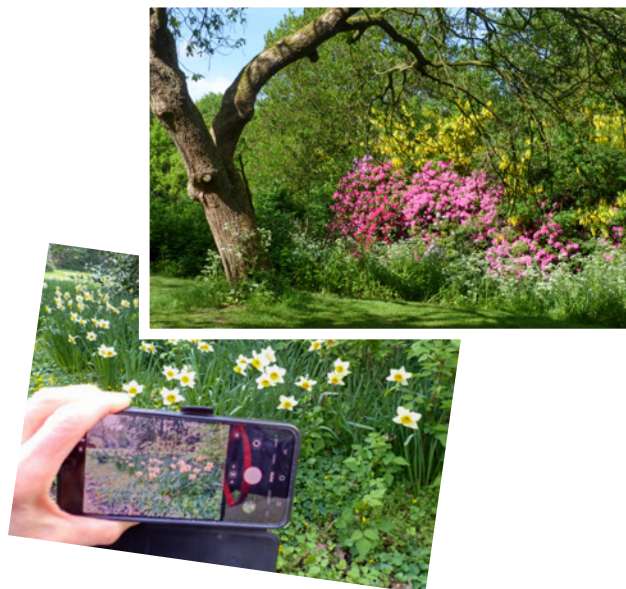

IVN fotowedstrijd 'Eeuwig Groen Stadspark'

Ankie Schmidt (tekst en foto)

IVN organiseert een fotowedstrijd om de natuur en biodiversiteit in het Stadspark in de spotlights te zetten. Nu de bomen weer volop in het frisse groene blad zitten, vogels uitbundig zingen en de insecten rondzoemen is dit een uitnodiging voor een heerlijke wandeling door het Stadspark.

Neem een camera of smartphone mee en probeer dit kleurrijke Stadspark op een verrassende manier vast te leggen.

Tot 1 september kan iedereen, jong en oud, foto's inzenden naar:
eeuwig-groen-stadspark@ivn groningen haren.nl

Maximaal 3 foto's per deelnemer, 1 foto per e-mail. Voor deelnemers die vanaf hun iPhone foto's inzenden: kies bij het verzenden van de foto in het keuzemenu 'ware grootte' om kwaliteitsverlies te voorkomen. Zie voor verdere informatie en de spelregels:

<https://www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren/nieuws/ivn-fotowedstrijd-eeuwig-groen-stadspark/>

Medio oktober is een expositie van de genomineerde en prijswinnende foto's in 't Groene Hart in het Stadspark.

Wie wordt de jeugdnatuurfotograaf van het Stadspark???

Jongeren worden ook van harte uitgenodigd mee te doen aan deze wedstrijd. Voor de jeugd t/m 14 jaar zijn speciale aanmoedigings- en hoofdprijzen.

Tips:

Compositie

Plaats je onderwerp niet precies in het midden maar pas de 'regel van derden' toe.

Plaats je onderwerp op een van de hoekpunten van het raster.

Als je wilt kun je het raster op je smartphone plaatsen via instellingen (tandwiel) >> Compositiehulp >> rasterlijnen en niveau, aanzetten.

Scherpstellen

Kies een scherpstelpunt door met je vinger op het scherm te tikken, op het onderwerp waarop je scherp wilt stellen. Er verschijnt dan een rondje of vierkantje op het scherm waarop je smartphone zich scherpstelt.

Inzoomen

Smartphones kunnen geweldig goed inzoomen maar dit gaat ten koste van de fotokwaliteit.

Doe liever een stapje dichterbij (als dat kan), in plaats van in te zoomen.

Diepte

Zorg voor diepte in je foto door iets op de voorgrond te plaatsen.

Perspectief

Fotografeer niet alleen op ooghoogte maar ook eens door je knieën. Fotografeer eens zoals een kikker de wereld ziet (kikkerperspectief) of als een vogel van bovenaf (vogelperspectief).

Macrofoto

Maak gebruik van macrofunctie voor bijvoorbeeld bloemen en insecten. Deze kun je op je smartphone vinden onder MEER >> MACRO. Houd de smartphone zo dicht bij je onderwerp totdat je beeld scherp is.

Respect voor de natuur

Geniet van de natuur maar voorkom verstoring of beschadigingen. Kom dus niet te dicht bij de dieren, daar kunnen ze van schrikken.

Doe mee!!!

Excursie Plantenwerkgroep: orchissen, veenpluis en zonnedaauw

Jeannette Kappelhof (tekst en foto)

Zondag 17 mei waren we met een mooi groepje van 15 personen in de Heemtuin in Muntendam. Een prachtige plek, in 1982 aangelegd op een schapenweide. Het landschap zoals het er ooit van nature voorkwam, vóór de turfwinning in de 17e eeuw, is er nagebootst. En met succes. We zagen heel wat bijzondere planten.

Zoals bijvoorbeeld veenpluis, met de karakteristieke witte pluizen die vrolijk wapperden in de wind. De wonderbaarlijke ronde zonnedaauw, een vleesetend plantje dat alleen voorkomt op zeer schrale grond, waar het met zijn 'dauw' insecten aantrekt en vervolgens met zijn enzymen verteert. Heel bijzonder was de grote wolfsklauw. Een groenblijvende, kruipende, lange plant met inderdaad wolfsklauw-achtige stengels die een intrigerende manier van voortplanten heeft via sporen. We zagen ongelooflijk veel rietorchissen en de in mei bloeiende brede orchis bloeide inderdaad volop. Wat mooi om te zien dat er in 44 jaar zo'n rijkdom aan planten terug kan komen. Mede dankzij goed beheer uiteraard.

Naast de gidsen die vanuit de Plantenwerkgroep de wandeling leidden, hadden ook deelnemers interessante dingen te vertellen over wat we tegenkwamen. Het was een genot om deze ochtend met een groepje plantenliefhebbers zoveel moois te zien en kennis uit te wisselen. Op naar de volgende excursie!

Grote wolfsklauw

Fusie Plantenwerkgroep en Werkgroep Wilde plantentuinen

Jeanette Kappelhof

Na jaren een zelfstandig leven te hebben geleid, gaan nu twee werkgroepen binnen IVN Groningen Haren fuseren, de Plantenwerkgroep en de werkgroep Wilde plantentuinen. Beide werkgroepen houden zich bezig met wilde planten, zij het met een iets ander accent.

In 1972 verenigt een aantal tuinliefhebbers dat zich bezighield met het *tuinieren met inheemse soorten* zich in de Wilde plantenkring Haren. Later wordt de kring onderdeel van het IVN onder de naam Werkgroep Wilde plantentuinen. Uitwisseling van kennis en plantjes is het voornaamste doel. Af en toe worden er lezingen gehouden of gaat de werkgroep op excursie naar bijzondere tuinen. Ook wordt er twee keer per jaar een planten ruildag georganiseerd.

De Plantenwerkgroep heeft een meer educatief karakter. Ze organiseert excursies, lezingen en cursussen. Ze heeft als doel mensen te *enthousiasmeren voor de wilde Nederlandse flora*.

Een belangrijke reden voor de fusie is de vergrijzing van de Wilde plantentuinenwerkgroep, waardoor de continuïteit in gevaar komt. Ook de Plantenwerkgroep kan meer actieve leden goed gebruiken. Er is een grote overlap in de kennis, interesse, ja zelfs in de leden van beide werkgroepen zodat het samengaan een logische stap is.

Hoe alles zal worden vorm gegeven gaan we de komende tijd bespreken en uitproberen. Zodra er concreet nieuws is, zal dat op de site of in *Groningen* gemeld worden. Voorlopig blijven beide mailadressen actief.

Lezing Insectensporen door Diliaana Welink

Beleidsmedewerker natuur en natuurbeheer bij de provincie Groningen Diliaana Welink staat bekend als mierenexpert (haar mierenkursusdag in Midden-Drenthe is een aanrader!) maar haar kennis omvat veel meer. Dat werd goed duidelijk op de lezing die ze op 25 maart gaf in AOC Terra.

Insectensporen? Dat kunnen er veel zijn. Diliaana startte weliswaar met een zwarte specht maar ging van daaruit naar de mieren. De zwarte specht eet reuzenmieren, maar waarnemingen van die mieren en zwarte spechten tonen aan dat ze in een verschillend gebied leven... Hoe zit dat? Het bleef een mysterie. Van mieren met hun typerende zandhoopjes op onze terrassen (anders dan die van bijvoorbeeld zandbijen) ging het naar mijngangen in bladeren, naar plantengallen en naar gangen in de boombast.

Na de avond vergeten we niet meer hoe de poppenwieg van de grijze ribbelboktor eruit ziet: een mooi ovaal kamertje onder de schors met hele fijne 'takjes' eromheen.

De bezoekers waren erg leergierig: er werd veel gevraagd en er werd veel meegeschreven. Leuk voor de Insectenwerkgroep om dat mee te maken. Een mooi voorbeeld van hoe intensief er geschreven werd, is bijgaande foto rechts van het aantekenschrift van IVN'er Ellen Beck.

Bioblitzen

Ernst Flentge, werkgroep Wilde plantentuinen en Ingeborg Ross

Tuinvereniging 'Groeï & Bloei' is een samenwerking met het IVN gestart om te gaan BioBlitzen in eigen tuin. Een aantal afdelingen van de vereniging is er al mee gestart. Want ook Groei&Bloei maakt zich zorgen over de enorme teruggang van biodiversiteit in onze tuinen en de Nederlandse natuur. Aanleiding om daar wat uitleg over te geven.

Wat is BioBlitzen?

Je verzamelt zoveel mogelijk natuur-waarnemingen in je eigen tuin en geeft deze door op www.waarneming.nl. Hiervoor gebruik je de gratis app **Obsidentify**.

Stel je voor: je loopt door je tuin en ziet een beestje. Naam? Geen idee. Dood! Waarom? Wat is het? Je pakt je telefoon, opent de app, maakt een foto en ping: binnen enkele seconden weet je het: een Taxuskever. En nog mooier: met die foto help je de wetenschap! De Werkgroep Wilde plantentuinen doet dit al vele tientallen jaren.

Waarom BioBlitzen?

Hoe meer gegevens over de biodiversiteit in onze tuinen, des te beter het overzicht over hoe de natuur in Nederland ervoor staat. Groene tuinen vormen daar ook een belangrijk aandeel in. En bijkomend voordeel is dat je als tuinliefhebber zelf ook meer begrip krijgt voor onze natuur. Je kunt bijvoorbeeld een beter

inzicht krijgen in het belang van waardplanten voor die gevonden insecten. Of je ziet dat de ene vogel in je tuin ander voedsel kiest dan de andere vogel. De samenhang in je tuin/natuur wordt zo duidelijker. Misschien kijk je daardoor ook met andere ogen naar het park of bos in je omgeving.

Samenwerking IVN met 'Groeï&Bloei'
'Groeï&Bloei' wil haar leden stimuleren om ook te gaan BioBlitzen. Hopelijk krijgen deze leden dan (nog) meer oog voor de rol van de eigen tuin bij het vergroten van de biodiversiteit. Het IVN kan hen daarin ondersteunen en tips geven om nog meer biodiversiteit te krijgen in je eigen tuin. IVN-gidsen kunnen je direct meer vertellen over je waarneming en het belang ervan. Zij zullen je ook stimuleren om meer te gaan onderzoeken en kunnen tips geven voor een natuurvriendelijker tuin. In onze regio gebeurt dat nog niet.

We hopen dat al die liefhebbers van tuinen en natuur deze meer zullen omarmen en wellicht meer gaan koesteren. Wie weet komt er ook een aanvraag binnen bij onze afdeling...

Dus: samen BioBlitzen

Zondagochtendconcert in het Quintusbos

Margreet Schaaf en Edda Kammenga, werkgroep Natuur en Meer!

Zondagochtend 3 mei om half 6 gaan we met een aantal 'vroegevogels' op stap voor een zonsopgangwandeling door het Quintusbos. De nachtelijke buien zijn gelukkig net voorbij.

Stil is het niet, de vogels zijn al druk aan het zingen. Als eerste horen we de zanglijster, roodborst en merel. Gedurende de wandeling volgen er veel meer. De zang van zwartkop en die van tuinfluiter lijken wat op elkaar. Maar omdat ze zich vlak bij elkaar laten horen, kunnen we het verschil goed bestuderen.

Er bloeien al veel voorjaarsbloemen, zoals look-zonder-look, grote muur en hondsdrif. Het lelietje-vandalen laat beginnende bloemen zien. We staan wat langer stil bij de hulst en de hulstvlieg. En we vinden in het hulstblad een piepkleine pop van de rups, waaruit een nieuwe hulstvlieg tevoorschijn zal komen.

Het Quintusbos is niet alleen qua natuur interessant, maar ook aantrekkelijk qua historie. We besteden aandacht aan de geschiedenis van het bos en Huis te Glimmen, bekijken de opgeknapte contouren van de vroegere eendenkooi en staan stil bij het verzetsmonument, met de gedenkstenen van Anda Kerkhoven, Diny Aikema en Gerrit Boekhoven.

Bij het eindpunt is er nog een leuke uitsmijter. Hoog in een boom zien we een nestholte, waar een spreek met voedsel naar binnen gaat. Even erna komt ie weer naar buiten en laat zien dat je na het binnenbrengen van voedsel voor de jonkies, het poepzakje eruit moet verwijderen.

Een mooie afsluiting van een veelzijdige excursie met zeer betrokken deelnemers.

Vogels in en rond Beijum in beeld

‘Die lammergier, dat was dé klapper’

Peter Verschuren (tekst), Gert-Jan van Veen (foto's)

‘Ik ga even kijken of de noordse nachtegaal er nog zit’, zegt Gert-Jan van Veen aan het eind van het gesprek bij de Noordermolen in Kardinge. De zeldzame verschijning (tot 2011 werden ze nog beschouwd als dwaalgast) is een van de vogels die een aantal keren in beeld gebracht is op de Facebookpagina *Vogels in en rond Beijum* van vogelaar Gert-Jan van Veen.

De pagina staat open voor iedereen die een mooie foto of een mooi filmpje wil delen van een vogel. De voorwaarden zijn dat hij gemaakt moet zijn in of rond Beijum (dat is inclusief het Beijumberbos en Kardinge) en dat foto's van de inhoud van een nest taboe zijn. De vogels mogen niet verstoord worden. ‘Ik was altijd al gefascineerd door vogels’ licht Gert-Jan zijn initiatief toe. ‘En al wandelend met de hond kwam ik ook in Beijum bijzondere soorten tegen als de groene specht en de grote zaagbek. Ik ging daar voor mezelf een pagina op Facebook over bijhouden en maakte daar later een open groep van. Dat begon met een paar leden en is rap gegroeid met meerdere heel goede fotografen.’

Toch moet je er nu lid van worden. Waarom is dat?
‘We kwamen er mensen tegen die de pagina wilden gebruiken om spullen te verkopen of anderen op te

Bruine Kiekendief, gefotografeerd in en rond Beijum

lichten. Daarom moet je je nu aanmelden. Je moet dan een paar vragen beantwoorden en wordt toegelaten. En IVN'ers zijn natuurlijk van harte welkom.’

Is Beijum vogelrijk?

‘Zeker. Ik heb in Beijum 91 verschillende soorten geteld die echt contact met de wijk hadden, dus niet de overvliegers, en in Kardinge 113. Naast de noordse nachtegaal was de lammergier die vorig jaar in de wijk opdook wel dé klapper.’

Excursies

Naast het bieden van ruimte aan fotografen brengt Gert-Jan zijn fascinatie voor vogels ook over in excursies. ‘Vorig jaar hebben we er twee georganiseerd: eentje in Beijum en eentje in Kardinge. De belangstelling was geweldig: we hebben de groep opgedeeld in drieën met naast mij nog enkele vogelaars als gids en de reacties waren heel positief. In Kardinge telden we 35 verschillende soorten en in Beijum konden we een roestboom laten zien met dertien ransuilen. De meeste deelnemers waren stomverbaasd die in een woonwijk aan te kunnen treffen. Een excursie voor dit jaar is in voorbereiding.’

Een visarend, de zingende noordse nachtegaal, schitterende opnamen van kleine karekiet, roerdomp, bruine kiekendief, sprinkhaanzanger en nog veel meer is te vinden op de Facebookpagina Vogels in en rond Beijum.

Blauwborst, gefotografeerd in en rond Beijum

Interview Monique Winters

‘Vrijwilligers en beroepskrachten zijn samen één IVN’

Peter Verschuren (tekst), Daphne van Grevenhof (foto)

IVN, dat is een vereniging van 160 afdelingen met samen 30.000 leden en heel veel actieve vrijwilligers. Maar het is ook een organisatie waar 170 mensen een betaalde baan hebben. In *Groeningen* hebben we het in de regel over het werk van die vrijwilligers van onze afdeling, maar hier kijken we eens naar het werk van een beroepskracht: Monique Winters.

Monique werkt al 20 jaar voor het IVN. Het merendeel daarvan in Friesland en inmiddels is ze al bijna twee jaar vrijwilligerscoördinator voor Groningen en daarnaast projectleider Jong Leren Eten in Drenthe. ‘Zorgen voor verbinding en ondersteuning. Daarmee vat je mijn taken als vrijwilligerscoördinator aardig samen’, vertelt Monique. ‘Ik onderhoud de contacten met de afdelingsbesturen en organiseer bijeenkomsten die in het teken staan van die verbinding. De vergaderingen waar de Groningse afdelingen kennis en ervaringen uitwisselen bijvoorbeeld, maar ook de provinciale ledendag, de bijeenkomsten van Gronings Groen met meerdere groene organisaties en de tweejaarlijkse inspiratiedag voor de vrijwilligers in de drie noordelijke provincies, allemaal gericht op uitwisseling en verbinding. Ook organiseer ik cursussen, vorig jaar bijvoorbeeld voor begeleiders van kinderactiviteiten, en lever ik kopij aan voor de Stuifmail: de digitale nieuwsbrief voor vrijwilligers met landelijk en regionaal nieuws.’

Vrijwilligers werven en binden

‘De ondersteuning is heel breed. Ik moet zorgen dat de afdelingen zich kunnen richten op hun kerntaak en zich zo weinig mogelijk met randzaken bezig hoeven te houden. Dat betekent dat afdelingen aan kunnen kloppen met allerlei vragen en ik kijk of ik ze kan beantwoorden.

Een ondersteuningsproject was ook Expeditie Nieuwe Gezichten die we in alle provincies aangeboden hebben om afdelingen te helpen nieuwe vrijwilligers te werven en te binden aan hun afdeling’.

Nieuwe opzet gidsenopleiding

‘Een voorbeeld van hoe we signalen uit afdelingen oppakken is ook de nieuwe opzet van de natuurgidsenopleiding. Daar is veel animo voor, maar door de lange duur ook een aanzienlijke belasting voor de afdeling die hem organiseert én voor de cursisten. De opleiding wordt nu in twee modulen opgesplitst: Natuurkennis en Gidsvaardigheden. Dat maakt hem toegankelijker en makkelijker te organiseren. Je moet wel beide onderdelen gevolgd hebben voor je je diploma krijgt. Verder ben ik ook de tussenpersoon tussen de provincie Groningen en de afdelingen: ieder jaar ontvangen

we een bijdrage van de provincie voor ondersteuning van de afdelingen en voor scholing van de vrijwilligers. En tenslotte komen er bij mij ook vragen binnen van mensen of andere organisaties die bijvoorbeeld een gids zoeken voor een mooie wandeling. Dan breng ik ze in contact met een afdeling die daarvoor kan zorgen.’

Een reden om jou voor een interview te vragen is dat ik zelf geen zicht had op wat de IVN-beroepskrachten in Groningen doen. Zijn de contacten over en weer goed genoeg?

‘Er gebeurt al veel. Afgelopen jaren zijn hiervoor bijeenkomsten georganiseerd als de Werk-doe-dagen, Samen meer bereiken en Regiodagen om elkaar beter te leren kennen. Verder zijn er verschillende nieuwsbrieven waar je je voor kunt aanmelden en organiseren we regelmatig de digitale bijeenkomst Wegwijs binnen IVN. Maar ik denk dat we het besef we zijn één IVN nog wel meer handen en voeten kunnen geven, dat het goed is als er nog meer verbinding komt tussen de vrijwilligers en mijn collega’s. Het kan altijd beter en ik sta er zeker voor open om hier nog eens over verder te praten.

*We kunnen in elke uitgave van *Groeningen* vast wel ruimte vinden voor zaken waar jullie mee bezig zijn en die voor de leden interessant zijn om te weten.*

‘Daar maak ik graag gebruik van.’

Vernieuwing gidsenopleiding

Aan het NGO-vernieuwingsproces wordt nog volop gewerkt en hulp vanuit de vrijwilligers is zeer welkom. Voor meer informatie: ons.ivn.nl/voor-leden/ngo-vernieuwingstraject

Stuifmail

Vanuit IVN Natuureducatie worden meerdere nieuwsbrieven verzonden aan geïnteresseerden. Meer informatie en aanmelden: ons.ivn.nl/voor-leden/nieuwsbrieven

Tien jaar onderzoek gebundeld

Noorderplantsoen steeds minder in trek bij eenden

Lammert Tiesinga, werkgroep Stadsecologie (tekst), Ana Buren (foto's)

Sinds 2016 heeft de IVN Werkgroep Stadsecologie onderzoek gedaan naar het wel en wee van de soep- en wilde eenden in het Noorderplantsoen. De aantallen zijn geregistreerd en in 2016 en 2017 is ook de overlevingskans van de kuikens onderzocht. Wat zijn de uitkomsten?

De kuikensterfte blijkt heel groot te zijn. In 2016 heeft slechts vijf procent van de jonge eenden het kuikenstadium overleefd, in 2017 zeven procent. Vanaf 2020 deed Ana Buren eenzelfde soort onderzoek in het Noorderplantsoen en ook zij constateerde dat de overlevingskans van eendenkuikens zo goed als nihil is. De vraag is dan: hoe ontwikkelt zich de eendenpopulatie? Als eendenkuikens er niet kunnen overleven, krimpt de populatie dan? Wordt het Noorderplantsoen voor eenden als broedplek minder aantrekkelijk?

Telgegevens van de werkgroep en van Ana Buren en Edda Kamminga zijn er over de jaren 2016, 2017, 2020, 2021, 2022 en 2025. Ze laten inderdaad een afnemende trend zien:

	Totaal aantal eenden geteld per jaar	Gemiddeld aantal eenden geteld per maand
2016	871	72,6
2017	818	68,2
2020	624*	56,7
2021	668	55,7
2022	649	54,1
2025	523	43,6

*) In 2020 is 1 maand niet geteld, dus is het absolute aantal minder groot. Het gemiddelde is berekend over 11 maanden.

Weg tijdens broedseizoen

Het aantal eenden fluctueert binnen het jaar: elk jaar zien we een dal in de maanden maart tot en met juni: de broedperiode. Dit is deels te verklaren doordat vrouwtjes dan een broedplek zoeken waar

Soepeend

ze niet zichtbaar zijn. Maar het aantal broedende vrouwtjes is te klein om het hele verschil te verklaren. Van de populatie eenden is slechts een derde vrouw, waarvan slechts een deel (meestal niet meer dan vijf stuks) op het moment van de telling zit te broeden. Dus ook mannetjes verlaten in het voorjaar het plantsoen. Na 2017 wordt het broedseizoen-dal steeds dieper. In 2025 is het dal het diepst. In augustus en september verschijnen er weer grotere aantallen, die in november meestal weer afnemen om in december en januari weer toe te nemen. In de winter zijn de aantallen doorgaans het grootst omdat veel eenden voor voedsel het plantsoen opzoeken. De onderstaande tabel toont het totaal aantal eenden in zes jaar tellingen, en de gemiddelden per maand over alle jaren.

Oorzaken: predatie, waterkwaliteit, voedselgebrek?

Het aantal getelde eenden (soep- en wild) per jaar is in de betreffende periode afgenomen van 871 naar 523, het gemiddelde per maand van 73 naar 44. Wat kunnen daarvan de oorzaken zijn?

Broedseizoen minder populair? De gegevens laten zien dat het Noorderplantsoen in het broedseizoen steeds minder populair wordt. Mogelijk door de slechte waterkwaliteit en de geringe overlevingskans van eendenkuikens die vooral wordt veroorzaakt door predatie.

Totaal aantal getelde eenden en gemiddeld aantal per maand over zes getelde jaren.

	jan	feb	mrt	apr	mei*	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Totaal	417	399	305	238	198*	303	328	410	445	407	341	362
Gemiddelde per maand	69,4	66,5	50,8	39,7	39,6	50,5	54,7	68,3	74,2	67,8	56,8	60,3

*) In mei 1 keer (2020) niet geteld, daarom is het totaal aantal kleiner.

Kleiner voedselaanbod? Eenden voeren wordt door de gemeente ontmoedigd. Er is een bord neergezet waarop wordt geadviseerd geen eenden te voeren. De indruk bestaat dat er nu inderdaad minder gevoerd wordt. Ook dat kan een rol spelen bij de vermindering van het aantal eenden. Het Noorderzouffestival in augustus lijkt de eenden niet af te schrikken. Integendeel. Wellicht ook door een groter voedselaanbod?

De afname van de populatie in het Noorderplantsoen hoeft op zich geen ernstig probleem te zijn. Zorgelijk is het wel omdat de ontwikkeling past binnen een landelijke trend. Uit onderzoek van SOVON blijkt dat er ook landelijk sprake is van geleidelijke afname van het aantal wilde eenden en soepeenden. De wilde eend laat sinds 1990 een afname zien met een te hoge kuikensterfte als oorzaak. Ook de aantallen soepeenden laten de laatste 12 jaar een significante afname zien.

Zorgelijk is ook de afname van de eendenpopulatie als indicatie van slechte waterkwaliteit en ongunstige natuurlijke situatie: massale algengroei, ontbreken van stroming in het water en gebrek aan waterplanten, waterdiertjes, natuurlijke oevers, veilige broedplekken en dergelijke. Zaken die al eerder zijn geconstateerd in rapportages over het Noorderplantsoen maar nog niet zijn verbeterd.

Positief: meer krak- en kuifeenden buiten broedseizoen

SOVON-tellingen (van Edda Kammenga) laten zien dat de achteruitgang niet algemeen is voor alle watervogels in het Noorderplantsoen: de aantallen krakeenden en kuifeenden laten buiten de broedperiode een toename zien. Het aantal kuifeenden dat tegelijk aanwezig is groeide van maximaal 11 in 2015 naar 28 in 2025. De krakeenden zijn vanaf 2021 bij de maandelijkse watervogeltelling aanwezig in zeer wisselende aantallen. Van maximaal 4 exemplaren tegelijkertijd in 2021 en 2022, naar 21 en een uit-

schieder van 63 in najaar 2024, en 13 in najaar 2025. Daarnaast zijn er ganzen, nijlganzen, waterhoentjes en meerkoeten te zien die geen achteruitgang of zelfs een toename laten zien. Incidenteel wordt ook een slobbeend waargenomen.

Kennelijk zijn wilde eend en soepeend gevoeliger voor omgevingsfactoren dan sommige andere soorten. Waarschijnlijk speelt ook het gedrag van de watervogels een rol: mannetjeseenden laten hun vrouwtjes bij het grootbrengen van de kuikens vrijwel altijd in de steek. Het vrouwtje staat er alleen voor. Heel anders is dit met name bij ganzen (samen bijeen in kolonies), nijlganzen en meerkoeten die assertief hun jongen beschermen. Maar deze verschillen zijn van alle tijden en verklaren op zich niet de achteruitgang.

Met dank aan Edda Kammenga en Ana Buren voor het beschikbaar stellen van hun gegevens.

Wilde eend

VERREKIJKER WINKEL.NL
 Poelestraat 19 Groningen | 050-312 86 84

Meer dan 300 verschillende verrekijkers
 Telescopen en statieven uit voorraad leverbaar
 Warmtebeeldkijkers en outdoor tassen
 Persoonlijk en specialistisch advies

 beeldbepalend

Fascinerende privécollectie als opmaat naar een nieuw gemeentelijk natuurmuseum?

Peter Verschuren

Quizvraag: hoeveel voorbeelden van de onvoorstelbare veelzijdigheid van de dierenwereld passen er in een woonhuis? Antwoord: vele duizenden. Kijk maar in het Rijk Natuurmuseum, de woning van Klaas Nanninga aan de Korreweg in Groningen.

Oud-biologieleraar Nanninga startte op 10-jarige leeftijd met het verzamelen van de schelpen die hij vond op Schiermonnikoog en heeft nu een collectie opgezette, gedroogde, op sterk water gezette en gemummificeerde exemplaren van zowat de hele dierenwereld voor zover die door de voordeur past. Vogels, tot en met lammergier, zeearend en struisvogel, insecten, vissen, koralen, reptielen, noem maar op. Alles zorgvuldig gerangschikt en veelal ondergebracht in fraaie dioramakasten. In combinatie met de enthousiaste verhalen tijdens de rondleiding van Klaas is een bezoek kortom een regelrechte belevenis. Je ontmoet er zeeherten, ziet de reusachtige klauw van een uitgestorven arend die volgens de overlevering ook kinderen at, tassen gemaakt van gordeldieren, een walvisfoetus, een metersgrote doopvontschelp en nog heel veel meer.

Op naar een nieuw gemeentelijk natuurmuseum?

Een natuurmuseum is een ideale plek om je te verwonderen over wat de evolutie heeft voortgebracht en een geweldig uitje met kind of kleinkind. Maar het is meer. Een natuurmuseum brengt op een heel plezierige manier kennis over en vergroot daarmee de band met de natuurlijke wereld. Een natuurmuseum is kortom belangrijk. Van 1932 tot 2008 had Groningen een gemeentelijk natuurmuseum dat door teruglopende bezoekersaantallen en bezuinigingsdrift gesloten werd. Het alternatief dat Klaas Nanninga biedt is geweldig, maar kan veel beter tot zijn recht komen dan in een woonhuis mogelijk is. Klaas heeft daarom zijn complete collectie aangeboden aan de gemeente en is in gesprek met de Hortus over de mogelijkheden om te kijken of daar een geschikte plek te vinden is. En hij staat niet alleen: de Steungroep Behoud het Rijk Natuurmuseum, met onder andere IVN Groningen Haren voorzitter Julia Hoorman, ondersteunt het initiatief met een oproep aan de gemeente om te zorgen voor een goede plek waar de collectie permanent opengesteld wordt voor natuureducatie. Ook in de gemeenteraad is de terugkeer van een natuurmuseum aan de orde geweest: bij de bespreking over de toekomst van de Hortus in februari van dit jaar is een motie aangenomen die uitspreekt dat natuureducatie een volwaardige plek moet krijgen in de verdere ontwikkeling van de plannen en dat daarbij het voorstel Wunderkammer Hortus – Biotoop meegenomen moet worden. Er gloort dus hoop op de terugkeer van een natuurmuseum dat ruimte biedt aan veel bezoekers. En tot die tijd: het Rijk Natuurmuseum van Klaas Nanninga is op afspraak te bezoeken. Alle informatie daarover vind je op www.klaasnanninga.nl/museum.

Ga kijken!

IVN-waardering

Op 15 mei werd Klaas Nanninga door IVN Groningen Haren in het zonnetje gezet voor zijn verdiensten voor de natuur. Naast lovende woorden ontving hij in aanwezigheid van de camera van OOG-televisie een 1-jarig cadeaulidmaatschap. Klaas is de eerste die deze eer ten deel valt: in de toekomst zal het cadeaulidmaatschap vaker aangeboden worden aan mensen die zich op een bijzondere manier inzetten voor natuur, educatie en biodiversiteit.

‘Het Dierenrijk komt uit de kast’

Ingeborg Ross (tekst)

Door Josh L. Davis, wetenschapsschrijver en bioloog, in samenwerking met NewScientist.
Uitgeverij Veen Media
128 bladzijden
ISBN 978 90 8571 867 3

Als je nog twijfelt of genderdiversiteit een uitvinding van mensen is, lees dan dit boek!

Elke variant op het gebied van seksualiteit en seksidentiteit die je maar zou kunnen bedenken, blijkt te bestaan in de natuur: bij mensen, (andere) dieren, planten én voorlopers van plant en dier. Het boek toont een dwarsdoorsnede van al die verschillende vormen. Zo blijkt bij giraffen homoseksualiteit eerder regel dan uitzondering: 94 procent van de giraffen vertoont homoseksueel gedrag. Palingen passen hun geslacht aan de omstandigheden aan. En er zijn vlinders met één ‘mannelijke’ en één ‘vrouwelijke’ vleugel. Essen zijn driehuizig en kunnen mannelijke, vrouwelijke en coseksuele bloemen hebben. En de reuzenpad is een intersekse dier.

Veel observaties en onderzoeksgegevens zijn al oud, maar wetenschappelijke publicatie ervan werd heel lang tegengehouden. Of men ‘vertaalde’ de gegevens naar een beter verteerbare uitleg: seksueel gedrag als een agressieve uiting, sociale communicatie, bij gebrek aan beter, enzovoorts. De schrijver heeft er een paar smeuge verhalen over.

Elk hoofdstuk is gevuld met een veelheid aan informatie en alles wordt met wetenschappelijk onderzoek onderbouwd, ik moest er wel goed mijn koppie bij houden. Maar wat een eyeopeners, ik houd daar wel van.

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
050 526 97 34
www.ekoschilder.nl

Kunst van de natuur

In *Groeningen* hebben we een rubriek ‘natuur en kunst’ gehad, waarin we werk lieten zien van door de natuur geïnspireerde kunstenaars. Maar de natuur zelf is ook een kunstenaar! Soms valt je oog tijdens een wandeling ineens op een kunstwerk waar geen mens aan te pas is gekomen.

Prachtig gebogen takken, een gezicht in een boomstam, een perfecte cirkel van paddenstoelen of planten.

In deze nieuwe rubriek vragen we jullie eens anders te kijken naar de natuur, met de blik van een kunstschatzoeker.

Maak een foto van je vondst en stuur hem naar de redactie. Wie weet staat jouw kunstwerk dan in de volgende *Groeningen*. Nou ja... jÓuw kunstwerk?

Hof Elsbusch

Vakantie voor natuurliefhebbers in het Elbedal-Duitsland

Ervaar de rust, ruimte en prachtige natuur op ca. 380 km van Groningen. Veel broed- en trekvogels zoals kraanvogel, rode en zwarte wouw, zeearend, visarend, grauwe klauwier en vele andere soorten.

Vakantiewoningen voor 2 tot 6 personen, rustig gelegen in prachtige omgeving

Kontakt: Elena Konrad und Heiko Nagel

www.hof-elsbusch.de

Maak kappen eerder vergunningplichtig!

Mooie woorden in het gemeentelijk Bomenplan moeten ook gevolgen hebben voor de praktijk. Vanuit die gedachte heeft IVN Groningen Haren op initiatief van de werkgroep Stadsecologie een reactie gegeven op de voorgestelde wijzigingen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Voorgesteld wordt om een kapvergunning al noodzakelijk te maken bij een boom met een stamomtrek van 30 centimeter in plaats van 60, kappen van houtopstanden vergunningplichtig te maken voor opstanden van minimaal 50 vierkante meter in plaats van 100, en de minimale leeftijd waarop een boom als monumentaal kan worden beschouwd te verlagen van 50 naar 35 jaar. Die aanpassingen helpen volgens de inspraakreactie ‘de geloofwaardigheid van het Bomenplan (en daarmee die van de gemeente) te vergroten.’

Oplossing Natuurquiz (blz. 14).

1	Elzenuil
2	Meriansborstel
3	Dagpauwoog
4	Sint-jansvlinder
5	Psil-uil
6	Ringeltrups
7	Witlakovlinder

Agenda IVN-activiteiten

Een overzicht van wat ons bekend was bij het ter perse gaan van deze *Groeningen*. Vergeet vooral niet om ook de website van IVN Groningen Haren te bekijken! Daar staat ook hoe je je kunt aanmelden.

Volkstuincomplex Tuinwijk

Elke eerste zondag van de maand een wandeling met gids in de stadsnatuur van volkstuincomplex Tuinwijk aan de Helperzoom.

Noorderplantsoen

Elke tweede zondag van de maand een wandeling met IVN-gidsen door het Noorderplantsoen, met steeds een ander thema.

Fochteloërveen en Veenhuizen

25 juli: maak kennis met de wonderbaarlijke geschiedenis van gevangenisdorp Veenhuizen, verleden, heden en toekomst van het Fochteloërveen en de planten en dieren van het hoogveen. Fietsexcursie vanaf Veenhuizen.

Onneresch

Op 15 augustus word je rondgeleid op de Onneresch, een van de pareltjes van coöperatie Land van Ons.

Lezing Verborgene Gloed

Op woensdag 16 september neemt natuurfotograaf Frank Huisman je in zijn lezing mee naar een verborgen wereld die alleen zichtbaar wordt onder UV-licht. Wat overdag onzichtbaar blijft, blijkt 's nachts te gloeien in verrassende kleuren en patronen. Uniek onderdeel: in de pauze kun je dit bijzondere fenomeen zelf ervaren tijdens een live demonstratie met UV-licht op meegebrachte objecten.

ivn natuur educatie Groningen Haren

Adressen en informatie

IVN Groningen Haren
Korreweg 94
9715 AG Groningen
ivn.nl/afdeling/groningen-haren
secretariaat@ivngroningenharen.nl

Bestuur

Voorzitter

Julia Hoorman
voorzitter@ivngroningenharen.nl

Secretaris

Edda Kammenga
secretariaat@ivngroningenharen.nl

Penningmeester

Willem de Boer
penningmeester@ivngroningenharen.nl

IBAN NL37 SNSB 0339 5045 36

t.n.v. IVN afd. Groningen Haren

Algemeen bestuurslid

Sander Koning
secretariaat@ivngroningenharen.nl

Leden van het afstemmingsoverleg

Maaïke Everink, Ernst Flentge, Hiltje Kamminga,
Frans Kromme, Ankie Schmidt, Lammert Tiesinga,
Fokke Veenstra en Peter Verschuren.

Ledenadministratie

Frans Kromme
ledenadministratie@ivngroningenharen.nl

Contributie/administratie

Je kunt lid worden van het IVN voor (minstens) €25,-. Als lid kun je actief worden in een werkgroep, projectgroep, de redactie van *Groeningen* of in het afdelingsbestuur.

Leden ontvangen het afdelingsblad *Groeningen* en de nieuwsbrief van de afdeling, en daarnaast ook het landelijk tijdschrift *Mens en Natuur*.

Wijzigingen zoals verhuizing, nieuw mailadres, telefoonnummer, overschrijving naar andere IVN-afdeling of opzegging, graag doorgeven aan de ledenadministratie. Bij voorbaat dank!

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda
vogelwerkgroep@ivngroningenharen.nl

Plantenwerkgroep

Ernst Flentge
plantenwerkgroep@ivngroningenharen.nl

Werkgroep Wilde plantentuin

Ernst Flentge
wildeplantentuin@ivngroningenharen.nl

Werkgroep Stadsecologie

Lammert Tiesinga (voorlopig contactpersoon)
stadsecologie@ivngroningenharen.nl

Werkgroep Natuurkids

natuurkids@ivngroningenharen.nl

Werkgroep Natuur en meer!

Edda Kammenga
natuurenmeer@ivngroningenharen.nl

Werkgroep Insect en meer!

Frans Kromme
insectenmeer@ivngroningenharen.nl

IVN Consulenten Groningen

Postbus 6095
9702 HB Groningen
[groningen@ivn.nl](mailto: groningen@ivn.nl)
050-3135933

Vrijwilligersconsulent

Monique Winters

Vier maal per jaar verschijnt onze digitale nieuwsbrief: in maart, mei, september en november. Kopij opsturen naar: redactiegroeningen@ivngroningenharen.nl

Kopij voor *Groeningen* 2027-1 vóór 1 december 2026 sturen naar: redactiegroeningen@ivngroningenharen.nl

Redactie

Jeanette Kappelhof
Ingeborg Ross
Peter Verschuren
Frans Kromme (*alle foto's, tenzij anders vermeld*)

Vormgeving

Jan Faber (www.enitals.nl)

Druk & verspreiding

Editoo.nl